

tweede helft verdween hij. „Ze vlogen toen erg onregelmatig en alleen nog op zonnige dagen vooral op Dahlia's en Verbena's", merkt Van Berk op, die *gamma* na 20 Octr. niet meer te Apeldoorn zag. Te Amsterdam trof Helmers het laatste ex. op 21 Octr. aan. De groote Septr.-Octr.-generatie heeft zich hier nog gedeeltelijk voortgeplant. Eind Octr. vond Prof. Brouwer te Zeist een rups, die 28 Nov. den vlinder leverde. Een bewijs te meer, dat de rups hier niet probeert te overwinteren, maar moet doorgroeien!

De immigranten kwamen dus eind Mei en Juni, terwijl de Juli-Aug. dieren wel gedeeltelijk uit trekkers, gedeeltelijk uit afstammelingen van de eerste groep bestaan zullen hebben. Hun nakomelingen vormden de groote *gamma*-troepen van eind Septr.-begin Octr.

18. *Cidaria obstipata* F. (*fluviata* Hb.) Geen waarnemingen.

Van *Pieris brassicae* L. zag Vári in den namiddag van 20 Aug. een grooten trek, die vanuit den Amsterdampolder in Zuidwestelijke richting over de stad vloog. Reeds de eerste gen. van *brassicae* was gewoner dan normaal, maar hoewel de rupsen daarvan behoorlijk geparasiteerd waren (ik kreeg uit een 20 rupsen niet één vlinder, de meeste waren door *Microgaster* aangestoken, terwijl uit de enkele verpopte zonder uitzondering na een paar dagen een vliegenlarve kwam kruipen), vloog de tweede generatie vanaf \pm 10 Juli in enorm aantal. Toch heeft dit, zooals ook Dr. Mac Gillavry reeds opmerkte (E. B., vol. XI. p. 13) geen catastrophale gevolgen voor de kool gehad, daar de weersomstandigheden voor de soort blijkbaar bijzonder ongunstig waren. Te Amsterdam waren de rupsen in Augustus niet talrijker dan anders en de derde gen. heeft ook maar heel spaarzaam gevolgen. Rupsen, die ik eind Aug. kweekte, stierven bijna alle aan flacherie.

Conclusie: een nog middelmatiger trekvlinderjaar dan 1940.

Ten slotte doe ik weer een dringend beroep op de belangstellende Entomologen om hun medewerking in het komende seizoen te verlenen.

Amsterdam, 1941.

B. J. LEMPKE.

Ants, collected by Dr. C. F. Engelhard at Stockmarknes (Island Hadsekoy, Vesterale Archipelago circa 68° 50' Lat. N. Norway) and between 64° and 66° Lat. N. on the Western Coast of Norway, July 1932, identified by A. Stärcke.

One might ask what is the use of excursionlists for Science. The answer is: they show which species are so common or so conspicuous that they are captured by zealous tourists.

Moreover, most of earlier records don't distinguish subspecies and ignore modern systematics in general. When, f.i. "*Formica fusca* L." is recorded from the Engadin till above 3000 M. alt. it is in reality *F. fusca lemani* Bondr. which is found so high and not *F. fusca fusca*, and so on.

Isle of Hadsekoy.

Myrmica schencki Em. one worker If = 4.81.

Dark, thorns relatively short; sculpture strong, mesoepinotal groove superficial.

Formica rufa rufa Nyl. sensu Bondroit. ab. Tir. nov. ab.

One winged female. Gaster somewhat less smooth and shining than with the alpine type, glossy, but less opaque than *pratensis* Retz, just like that of ♀ *polyctena* Foerst. also as densely pubescent. Scutellum as mate as the scutum. Thorax and appendices not set with long hairs (different from var. *Grouvellei* Bondr.) Eyes haired, visible at magn. 30. Eight 30—45° suberected hairs on the inner side of the hind tibia, no hairs visible on the extensor side, some very short hairs under the head, not well visible at magn. 12. This insect is certainly different, both from the alpine form and from *polyctena*. The ♀ type of Nylander has the gaster covered with a layer of timeworn chitin, which left some places open, where a very glossy skin is visible. Perhaps our ♀ could be a bastard, or another variety.

Formica fusca Lemani Bondr. Six workers.

Western Coast of Norway, North of Trondhjem (Nidaros) between 64° and 66° Lat. N.

Myrmica ruginodis Nyl. Two workers.

Large, dark, strongly sculptured specimens, transverse on the pronotum.

Formica rufa rufa Nyl. Five workers. One specimen has the eyes haired, but the hairs on the tibiae nearly flat.

In this medium-sized worker the hairs on the back and under the head fail, while these are present in the other specimens (two large-sized, two medium-sized).

Formica pratensis Retz. Two workers.

F. fusca Lemani Bondr. Five workers.

The Vesterale-Archipelago is situated before the now famous Narvik fjord, as a northern lengthening-piece of the Lofotes. They are of the same character: steep, rocky, mostly snow-capped mountains with narrow strips of land round the coasts here and there. It is certainly remarkable that three species of ants find their living conditions at so high a latitude, much above the Polar circle.

Sparre-Schneider (Arch. Mus. Tromsö 1909) records

10 species between 69° and 70° Lat. N., whereas in the Isle of Iceland, of which the greater part lies between 64° and 66°, no ants have been found, no more than on both the coasts of Greenland, as *Lundheer* stated (*Forel*, Ann. S. ent. Belg. LIV p. 14, 1910). The species found in arctic Norway belong to the genera *Myrmica*, *Leptothorax* (*Mychothorax*), *Formicoxenus*, *Formica* and *Camponotus*. It is known that *Formica pressilabris* Nyl. occurs in numerous colonies in the tundra of Lappmarken and Cola, and is common in Karelia.

Forel concludes that the ants, exterminated in Iceland and Greenland during the glacial period, have not been able to return afterwards for want of a land-bridge, while they gradually returned on the Continent.

Indeed, in America also a *Leptothorax* occurs in the very North of Alaska.

The more remarkable is the occurrence of at least 3 species on the Isle of Hadsekoy, where the returning ant-fauna had to cross a number of sea-arms to reach it.

A. STÄRCKE.

Formicides de l'île de Port-Croz (Hyères) récoltées par le docteur Chassagne.

1. *Pheidole pallidula* Nyl. 2 ♀ Variété claire, avec épines un peu plus longues que leur largeur à la base, à fosse mésonotale moins accentuée que dans les spécimens de Corse et du Continent.
2. *Crematogaster* (*Orthocrema*) *sordidula* Nyl. ♀ désailée.
3. *Messor sanctus* For. var. *bouvieri* Bondr. ♂.
4. *Tetramorium meridionale* Em. ♂.
5. *Camponotus* (*Myrmentoma*) *lateralis* Ol. 2 ♀.
6. *C.* (*Tanaemyrmex*) *aethiops* Latr. ♂.
7. *C.* (*Tanaemyrmex*) *sylvaticus* Ol. ♀ media ♂ minor.
8. *Lasius niger* L. ♂.

Je publie cette liste, très incomplète probablement, parce qu'il s'agit d'une île, et que les îles sont toujours intéressantes au point de vue faunistique. De plus, je ne connais pas de liste des fourmis des Hyères et je trouvai les espèces citées dans la collection de feu H. du Buysson en partie sous d'autres noms.

A. STÄRCKE.

Het geslacht *Pompilus* F. (*Psammochares* Latr.) *Psammochares* Latr. 1796 s. Haupt 1927.

In zijn Monographie der *Psammocharidae* Mittel-, Nord- und Osteuropas (Haupt 1927) verdeelt Haupt de in